

KLEIPIJPEN GEBRUIKT BIJ TABAKSROOKKLISTEER (II)

door J.J.Mattelaer.

Na het lezen van het interessante artikel "Kleipijpen gebruikt bij de tabaksrookklisteer" door F.Tymstra in P.K.N. nummer 25 ben ik wat gaan snuisteren in de geneeskundige publicaties van de achttiende eeuw, en inderdaad ook in de medische kringen van onze contreien was deze methode bekend.

Met een boeiende tekst, verschenen in 1765, willen we de pijpenliefhebbers in Nederland en Vlaanderen kennis laten maken. De teksten verschenen in het boek: "RAEDGEVINGE VOOR DE GEZONDHEID VAN DEN GEMEENEN MAN, VAN LANDLIEDEN, EN ALLE DIE DE HULPE VAN EEN BEQUAEM GENEES OF HEELMEESTER ONTBREKEN, OF NIET SPOEDIG BEKOMEN KONNEN.

Het boekje werd in het Frans geschreven door de beroemde Heer Tissot, Doctor in de Medecynen te Parijs.

Het werd vertaald " met aantekeningen en invoegzels vermeerderd, en verder na de gesteltheit van ons Lant geschikt door Lambertus Bikker, doctor in de Medecynen, en te Brugge uitgegeven en gedrukt by Joseph van Praet in 1765."

" Men brengt zoo spoedig als men kan, en in zoo groote veelheid als het mogelyk is, tabaksrook door den aers in de darmen.

Men heeft zeer gemackelyke werktuigen, tot dat gebruik geschikt, maer nadien zy zeldzaam zyn, kan men daer verscheide gereede middelen voor in plaets nemen; een, waer door men een vrouw gered heeft bestaet in een aengesteken tabakspijp, die men in den aers steekt; men bedekt den ketel met een panpier, doorsteken met verscheide gaeten, men neemt hem in den mond, en blaest uit al zyn magt; op de vyfde blaezinge hoorde man een verbaest gerommel in den buik van de vrouwe; zy gaf door den mond water over, en een ogenblik daer na quam zy tot haere kennis. Men kan ook twee pypen aensteken, waer van men de ketels op malkander zet; men steekt den steel van de eene in den aers, en men blaest door dien van den anderen".

In "La Medecine des campagnes à l'aide des substances usuelles" door Dr. Georges (Parys, 1869) staat een laatste maal de tabaksrookklisteer beschreven: "*Les lavements de fumée de tabac, pour combattre l'asphyxie sont abandonnés aujourd'hui .....*"